

DIE TEKSKRITIEK VAN DIE NUWE TESTAMENT (1): DIE HUIDIGE METODOLOGIESE SITUASIE*

L D Jacobs

Abstract

The textual criticism of the New Testament (1): The current methodological situation.

This first article in a two-part series on the textual criticism of the New Testament focuses on the current state of affairs regarding textcritical methodology. Majority text methods and the two main streams of eclecticism, viz moderate and rigorous eclecticism, as well as statistical methods and the use of conjectural emendation, are reviewed with regard to their views on method as well as the history of the text. The purpose is to arrive at a workable solution which the keen and often not so able textual critic, translator and exegete can use in his handling of the Greek text of the New Testament.

1 Inleiding

Vir 'n paar dekades het dit gelyk of daar redelike eenstemmigheid onder die rigtinggewende beoefenaars van die Nuwe-Testamentiese tekskritiek gekom het. Tog praat Epp in baie sterk terme van "the uncertainty, the bewilderment, and the virtual anarchy of recent and current NT textual criticism".¹ Ook die titel van 'n referaat wat Petzer onlangs oor "Paradigms and progress in theology" gelewer het, is veelseggend: "Shifting sands: The changing paradigm in New Testament textual criticism"². Dat daar beslis woelinge en ernstige debatvoering rondom die metodiek van die Nuwe-Testamentiese tekskritiek aan die gang is, is seker. Petzer sê juis elders dat "die metodologiese

*Hierdie artikel is 'n verwerking van 'n werkstuk wat ingedien is as deel van die vereistes vir die M Div-graad aan die Universiteit van Pretoria onder studieleiding van prof A B du Toit.

krisis in die Nuwe-Testamentiese Tekskritiek op geen terrein duideliker sigbaar (is) as juis die *metode(s)* wat gebruik word om die teks van die Griekse Nuwe Testament te herstel, nie³ (my kursivering).

Uit uitsprake soos hierdie is dit duidelik dat 'n besinning oor die stand van die metodiek van Nuwe-Testamentiese tekskritiek tans beslis nie onvanpas is nie. Die doel van hierdie artikel is dan ook om ondersoek in te stel na bestaande metoderigtings ten einde 'n werkbare metode daaruit te kan konstrueer.

2 Metodes vir die bepaling van die mees oorspronklike Nuwe-Testamentiese teks.

Daar bestaan vandag veral twee hoofgroepe in die tekskritiese metodiek, die sogenaamde *meerderheidsteksmetodes* en die verskillende *eklektiese metodes*. Benewens 'n bespreking van dié twee metoderigtings, sal daar ook kortliks by voorstanders van *statistiese* metodes en die beoefening van *konjekturale emendatie* stilgestaan word. By elke metoderigting sal sowel gekyk word na hulle standpunte ten opsigte van die teksgeskiedenis as hulle tekskritiese metode.

2.1 Meerderheidsteksmetodes⁴

Die voorstanders van meerderheidsteksmetodes, waaronder huidig veral *Z C Hodges, W N Pickering, A L Farstadt, J van Bruggen en H A Sturz* tel, gaan van die basiese veronderstelling uit dat die sogenaamde meerderheidstek, met ander woorde die Bisantynse of laat-Middeleeuse minuskelteks, die mees betroubare weergawe van die oorspronklike teks van die Griekse Nuwe Testament bevat. Ook vanuit 'n tekshistoriese oogpunt poog hulle om die voorrang van die meerderheidstek te begrond.

2.1.1 *Die teksgeskiedenis*

Petzer identifiseer vier sogenaamde "bewyse" wat deur ondersteuners van die meerderheidstek aangevoer word vir die tekshistoriese voorrang van dié teks.⁵

Teologiese begronding word gesoek in die feit dat die Nuwe Testament die geïnspireerde Woord van God is. Daarom sal die Heilige Gees ook toesien - en het Hy dan ook - dat die teks deur al die eeue korrek bewaar bly.

Die beloftes wat God gegee het dat sy Woord nie verlore sal gaan nie,⁶ is aan die kerk gegee, sodat dus aanvaar kan word dat die meerderheidstek, wat eeue lank die gesaghebbende "Bybel" van die kerk was, die oorspronklike teks die beste bewaar het.

Op grond van die groot *getal* manuskripte waarin basies dieselfde teks oorgelewer is, word aangevoer dat so iets slegs moontlik is indien dit na die oorspronklike teks herlei kan word.

Om aan die probleem van die gebrek aan *vroeggedateerde* getuienis vir die bestaan van die Bisantynse teks te ontkom, voer meerderheidsteksondersteuners veral twee verklarings aan. Vroeë manuskripte van die teks is doelbewus of onbewus vernietig nadat dit gekopieer is én die papiri bevat tipiese meerderheidsteklesings en kan so as bewys dien vir die vroeë datering van die teks.⁷

Enkele *historiese* aspekte word ook as "bewyse" vir die voorrang van die meerderheidstek aangedui. Die feit dat die Nuwe Testament van vroeg af deur die kerk as gesaghebbend aanvaar is, kan as bewys dien vir die noukeurige oorlewering van die teks. Daarby word ook onderskei tussen 'n sogenaamde normale oorlewering van die teks waarin dit rou oorgelewer is en uiteindelik uitloop het op die Middeleeuse minuskeltteks, en 'n abnormale tradisie waarbinne dwaalleraars doelbewus manuskripte verander en vervals het. Ondersteuners van dié metoderigting staan ook daarop dat die teks aanvanklik in Palestina oorgelewer is en dat die noukeurige kopiëring ook dus daar plaasgevind het.⁸

2.1.2 *Tekskritiese metodiek*

Noemenswaardige pogings vanuit hierdie groep om 'n stewige metodologie daar te stel, het tot op hede nog grootliks uitgebly.

Die belangrikste vrug op die arbeid van die beweging het in 1982 gerealiseer in die publikasie van 'n teks onder die titel *The New Testament according to the Majority Text* of kortweg die *GNTMT*, onder redaksie van Z C Hodges en A L Farstadt.⁹

Vir die grootste deel van die Nuwe Testament is slegs gekyk watter lesing in 'n variasie-eenheid in die meerderheid manuskripte voorkom. Vir die tekste van Openbaring en die sogenaamde "pericope de adultera" (Jn 7:53-8:11) het Hodges egter 'n soort genealogiese model ontwerp waarvolgens, op grond van die subtekstipes binne die meerderheidstek, 'n "beste groep manuskripte" geïdentifiseer word, wat hy dan as basis vir die teks gebruik. Vir Johannes 7:53-8:11 identifiseer hy 'n groep M⁶, wat uit ongeveer 250 manu-

skripte bestaan, as die oorspronklike weergawe van die perikoop. Vir Openbaring is daar Ma wat uit die meerderheid manuskripte bestaan en die naaste aan die oorspronklike teks staan.

Die enigste ander metodologiese bydrae vanuit die kring van meerderheidsteksondersteuners kom van W N Pickering, wat na aanleiding van Burgon se "seven notes of truth" sewe stappe identifiseer vir die herstel van die teks. Dit is naamlik (1) die ouderdom van en (2) getal manuskripte, (3) die verskeidenheid van soorte bronne, (4) kontinuïteit van die bronne, (5) die waarde van die bronne, (6) die tekstuele karakter van die manuskripte en (7) interne getuïenis.¹⁰ Prakties kom dit daarop neer dat die bronne wat elke lesing in elke variasie-eenheid ondersteun, getel word.¹¹

Die beweging wat die vroeë status van die Textus Receptus wil laat herleef, het selfs al 'n "Majority Text Society" gestig om struktuur aan hulle poging te verleen, maar afgesien van hewige debatvoering bestaan daar nog 'n definitiewe gebrek aan 'n stewige metodologiese begroning in hulle midde.

2.2 Eklektiese metodes

Alhoewel die term eklektisisme aanvanklik in 'n enger sin gebruik is om te verwys na metodes wat slegs van interne getuïenis gebruik maak,¹² het dit mettertyd 'n breër betekenis begin kry, sodat dit vandag 'n rigting aandui waarin sowel eksterne as interne kriteria aangewend word.

Petzer ken aan die eklektiese metoderigting die volgende stel kenmerke toe:

- 1 Variasie-eenhede word individueel en geïsoleer in die oplossing van tekskritiese probleme en in die samestelling van die teks benader, ten einde binne elke variasie-eenheid te bepaal watter van die lesings waarskynlik die oorspronklike lesing is.
- 2 Om hierdie doel te bereik, word 'n aantal kriteria geformuleer wat ook individueel en geïsoleer gebruik word. Die doel is om te bepaal (a) watter van die geformuleerde kriteria in elke geval toepasbaar is, en (b) watter kriteria se getuïenis meer gewig as die ander dra.
- 3 Uiteindelik word ook die lesings op hierdie wyse benader deurdat elke lesing binne die betrokke variasie-eenheid wat ondersoek word, individueel en geïsoleer aan die

gekoese kriteria onderwerp word. So moet ten opsigte van die lesings individueel bepaal word (a) watter lesing die grootste gewig dra, en (b) in watter mate sy gewig groter as die gewig van die ander lesings in die betrokke variasie eenheid is.¹³

Die feit dat verskillende tekskritici meer of minder gewig aan sekere van die kriteria toeken, het daartoe gelei dat daar op die huidige tekskritiese toneel gepraat kan word van die *radikale eklektiese metode*, wat slegs van interne getuënis gebruik maak, en die *gematigde eklektiese metode*s, wat sowel interne as eksterne getuënis gebruik.¹⁴

2.2.1 *Radikale eklektisisme*

Hierdie metoderigting het al onder 'n wye verskeidenheid name bekendgestaan, waarvan *rigorous of thoroughgoing eclecticism* en *rational criticism* waarskynlik die bekendste is. Die grondwerk vir hierdie benadering is deur mense soos *Bernhard Weiss*, *C H Turner* en *M-J Lagrange* gelê, terwyl die bekendste hedendaagse verteenwoordigers *George D Kilpatrick* (oorlede in 1989) en *J Keith Elliott* is.

(a) *Die teksgeskiedenis*

Vanweë die groot wolk van onsekerheid wat oor die eerste paar eeue van teksoorlewering hang, is die radikale eklektici van oordeel dat dit nie moontlik is om enige van die vroeë manuskripte as 'n "beste" manuskrip te tipeer nie. Kilpatrick sê onder andere: "no manuscript or type of text is uniformly right or wrong", en vervolg dan: "this conclusion applies as much to the Byzantine text ... as to the Western text and the old Uncials".¹⁵ In hierdie verband merk Elliott ook op: "No one manuscript has the monopoly of truth".¹⁶

Elliott stel dan ook elders dat die manuskripte van die Nuwe Testament so 'n gemengde karakter vertoon "that it is impossible to attempt to discover a definite archetype recoverable from extant copies through unambiguous lines of descent".¹⁷

Daarom meen Elliott dat die sogenaamde "cult of the best manuscripts" moet plek maak vir die "cult of the best reading".¹⁸

(b) *Tekskritiese metodiek*

Die radikale eklektisisme maak gebruik van "n stel kriteria waaraan elke variasie-eenheid individueel onderwerp word en wat almal op interne getuënis gegrond is. Die volgende sentrale kriteria is deur Petzer geïdentifiseer:

- 1 Die lang lesing het voorkeur bo die kort lesing, veral waar homoioteleuton, homoiarkton of reëlweglating aantoonbaar is.
- 2 Die lesing wat die beste met die algemene taal of styl van die skrywer ooreenkom, is waarskynlik die oorspronklike.
- 3 'n Lesing met tipiese nie-Attiese (of Hellenistiese) Griekse uitdrukkings het voorkeur bo 'n lesing met tipiese Attiese uitdrukkings.
- 4 Waar doelbewuste veranderinge 'n rol gespeel het, waaronder harmonisasie, veranderinge om teologiese redes, stilistiese en liturgiese veranderinge, moet die lesing wat hierdie sake vermy, as die oorspronklike gekies word.
- 5 Waar onbewuste foute 'n rol in teksvariasie kon speel, moet die lesing wat dit vermy as die oorspronklike gekies word.¹⁹

Die doel van hierdie kriteria formuleer Elliott soos volg: "...we are concerned with which reading is likely to represent what our original author wrote. We are not concerned with the age, prestige or popularity of the manuscripts supporting the readings we would adopt as original".²⁰

Wat tekste betref, het die werk van Kilpatrick neerslag gevind in sy Grieks-Engelse Diglot, waarvan die Griekse teks op die spoor van radikale eklektiese metodes saamgestel is. Die projek is nooit heeltemal voltooi nie en Kilpatrick is oorlede terwyl hy besig was om die teks te hersien.

Kritiek teen hierdie metoderigting is veral dat diegene wat hulleself juis "eklekties" noem die minste eklekties is, omdat hulle, in 'n poging om interne getuienis te beklemtoon, die eksterne getuienis heeltemal buite rekening laat.²¹

Daarby kan die ontwikkeling en geskiedenis van die teksoorlewering nie buite rekening gelaat word net omdat dit 'n troebel prentjie skep nie. Alhoewel dit moeilik is om dié geskiedenis te rekonstrueer, moet daar steeds mee rekening gehou word en moet historiese oorweginge 'n rol bly speel in die weeg van tekskritiese variante lesings.

Saam met Metzger moet ons dus konkludeer dat "although considerations of the literary usage of a New Testament author will be of considerable value to the textual critic, it must not be made the primary criterion in the evaluation of variant readings to the virtual neglect of external evidence".²²

2.2.2 Gematigde eklektisisme

Alhoewel die hooffigure in die geleedere van die gematigde eklektici in hulle basiese gedagterigting ooreenstem, bestaan daar tog nuanse- en klemverskille en loon dit die moeite om ten minste 'n verdeling tussen die *Amerikaanse model* met *Bruce M Metzger* as hoofverteenwoordiger en die *Duitse model* van veral *Kurt Aland* te maak.

2.2.2.1 Die Amerikaanse model

Die gematigde eklektiese metode het hoofsaaklik tot ons gekom deur die werk van Bruce M Metzger, die Princetonse geleerde wat ook reeds hier ter lande met 'n ere-doktorsgraad vereer is (van die PU vir CHO in 1985). Die uiteensetting van die Amerikaanse model is dan ook grootliks aan sy werk ontleen. Ander verteenwoordigers van dieselfde basiese denkrigting is geleerdes soos *L Vaganey* (1937), *A F J Klijn* (1956-7), *J H Greenlee* (1964), en die meer resente *E C Colwell* (1969), *E J Epp* (1976) en *G D Fee* (1976).

(a) Tekskritiese metodiek

Die sentrale uitgangspunt in die evaluering van variante lesings word deur Metzger soos volg omskryf: "Perhaps the most basic criterion for the evaluation of variant readings is the simple maxim, 'choose the reading which best explains the origin of the others'"²³.

'n Verdere uitgangspunt van die Amerikaanse tekskritiese model poneer Metzger soos volg: "Another criterion which we instinctively recognize to be basic is that the reconstruction of the *history* of a variant reading is *prerequisite* to forming a judgement about it"²⁴ (my kursivering).

Hierdie basiese kriteria kan wyd toegepas word en sluit per implikasie talle subkriteria in wat prakties ingedeel kan word in *eksterne* en *interne* getuienis. Metzger gee die volgende uiteensetting van die basiese kriteria en oorwegings wat in gedagte gehou moet word by die evaluering van variante lesings:

Eksterne getuienis

- (1) Die *datering* van manuskripte en die tekstipe wat dit verteenwoordig.
- (2) Die *geografiese verspreiding* van die teksgetuies wat 'n variant ondersteun.
- (3) Die *genealogiese verwantskap* van tekste en teksfamilies, met as sentrale uitgangspunt: "Witnesses are to be weighed rather than counted".²⁵

Interne getuienis omvat twee groepe kriteria, naamlik:

Transkripsionele getuienis (wat paleografiese detail en die gebruike van skriptors insluit):

- (1) Oor die algemeen geniet die *moelikste* lesing voorkeur.
- (2) Oor die algemeen geniet die *kortste* lesing voorkeur, behalwe in gevalle van parablepsis as gevolg van homoioteleuton en intensionele weglating deur 'n skriptor.
- (3) Aangesien skriptors geneig was om verskillende gedeeltes in harmonie met mekaar te bring, moet die *nie-harmoniërende* lesing verkies word.
- (4) Skriptors was geneig om (i) 'n *onbekende* woord met 'n meer bekende te vervang, (ii) moeilike grammatikale konstruksies met 'n meer *Attiese* vorm te vervang, en (iii) *byvoeglike naamwoorde*, *voegwoorde* en so meer by te voeg om die teks gemakliker te laat lees. Hiervoor moet opgelet word.

Intrinsieke getuienis (waar dit gaan om wat die outeur waarskynlik sou geskryf het). Hieronder geld:

- (1) Die *styl* en *woordeskat* van die outeur regdeur 'n bepaalde boek.
- (2) Die onmiddellike *konteks*.
- (3) *Harmonie* met gebruike van die skrywer elders.
Wat betref die *Evangelies*:
 - (4) Die *Aramese* agtergrond van Jesus se leer.
 - (5) Die prioriteit van die *Markusevangelie*.
 - (6) Die invloed van die Christelike *gemeenskap* op die formulering en oorlewing van die betrokke gedeelte.²⁶

Metzger stel dit duidelik dat nie al bogenoemde kriteria in elke geval van variasie ewe geldig sal wees nie. Tekskritici verskil ook merkbaar oor die gewig en waarde wat hulle aan teksgetuienis toeken. Die gevaar van 'n eensydige beklemtoning moet dus altyd in gedagte gehou word.²⁷

(b) *Die teksgeskiedenis*

Die indeling van teksgetuies in teksfamilies en 'n evaluering van die waarde van sodanige teksfamilies staan voorop. So sê Metzger onder andere: "In the evaluation of the evidence the student should *begin* with external considerations, asking himself which reading is supported by the earliest manuscripts and by the earliest type of text"²⁸ (my kursivering).

Die Amerikaanse gematigde eklektici onderskei vier tekstipes, naamlik

die Alexandrynse, die Westerse, die Caesareaanse en die Bisantynse. Die *Alexandrynse* teks, wat ook weer onderverdeel word in 'n proto-Alexandrynse en later Alexandrynse teks, is die oudste en word aanvaar as "on the whole the best ancient recension and the one most nearly approximating the original".²⁹

Onafhanklik daarvan en ook redelik vroeg het die *Westerse* teksfamilie ontstaan. Anders as Westcott en Hort ken Metzger tog 'n bepaalde gewig aan die Westerse teks toe en staan dit naas die Alexandrynse teks voorop as vroeë getuie van die oorspronklike teks.

Die *Caesareaanse* teks, wat ook weer in twee fases onderverdeel word, naamlik 'n pre-Caesareaanse en Caesareaanse teks, kan eerder as 'n "tekstuele beweging of proses"³⁰ tussen die Alexandrynse en Westerse tekstipes gesien word. Soos Metzger dit stel: "The special character of the Caesarean text is its distinctive mixture of Western readings and Alexandrian readings"³¹.

Uit hierdie vroeë tekstipes is in die derde of vierde eeu die *Bisantynse* tekstipe saamgestel wat as tekskritiese getuie weinig gewig dra alhoewel dit die grootste deel van die teksgeskiedenis oorheers het.

2.2.2.2 Die Duitse model

Die Duitse stroming in die gematigde eklektisisme sentreer rondom die werk van die *Aland*-egpaar, *Kurt* en *Barbara*. Kurt Aland self verkies egter om nie as 'n eklektikus getipeer te word nie. Hy skryf soos volg:

Das vielfach für dieses Verfahren gebrauchte Stichwort des "Eklektizismus" entspricht diesem Verfahren nicht und führt zu falschen Assoziationen. Vielleicht kann man in bezug auf das Verfahren der modernen neutestamentlichen Textkritik von einer *lokal-genealogisch en Methode* sprechen (was die klassische Philologie für die Gesamtüberlieferung vollzieht, geschieht beim Neuen Testament an jeder Stelle von neuem)³².

Veral Aland se werk op nuwe papirivondste het sy kritiek op die Amerikaanse skool se hantering van die teksgeskiedenis tot gevolg gehad en het ook tot klemverskuiwings in sy metode gelei.³³

(a) *Tekskritiese metodiek*

Kurt en Barbara Aland sit hulle lokaal-genealogiese metode uiteen aan die hand van 12 basiese grondreëls vir tekskritiek, wat kortliks soos volg saamgevat kan word:

- 1 Slegs een lesing kan oorspronklik wees, al is daar ook hoeveel variante lesings.
- 2 Slegs dié lesing wat die vereistes van sowel eksterne as interne kriteria die beste bevredig, kan oorspronklik wees.
- 3 Tekskritiese beoordeling moet altyd by die getuienis van die manuskrip-oorlewering begin.
- 4 Interne getuienis kan nooit as enigste basis vir 'n tekskritiese keuse geneem word nie, veral nie waar dit teen die eksterne getuienis ingaan nie.
- 5 Die primêre gesag in 'n tekskritiese beslissing lê by die Griekse manuskripoorlewering, met die vertalings en kerkvaders in 'n aanvullende en kontrolerende posisie.
- 6 Manuskripte moet geweeg en nie getel word nie, en die eiesoortige kenmerke van elke manuskrip moet deeglik in gedagte gehou word.
- 7 Die beginsel dat die oorspronklike lesing in enige individuele manuskrip gevind kan word as dit alleen of byna alleen staan, is slegs 'n teoretiese moontlikheid.
- 8 Die rekonstruksie van 'n genealogie van lesings vir elke variant is 'n baie belangrike hulpmiddel, omdat die lesing wat die ontstaan van die ander die beste kan verklaar waarskynlik die mees oorspronklike is.
- 9 Variante lesings moet nooit in isolasie beskou word nie, maar moet altyd oorweeg word binne die konteks van die oorleweringstradisie.
- 10 Die slagspreuk "Die moeilikste lesing is die meer waarskynlike lesing" hou water, maar moet nie te meganies hanteer word nie.
- 11 So is ook die kriterium "Die kortste lesing is die meer waarskynlike lesing" in baie gevalle geldig, maar dit moet ook nie meganies toegepas word nie.
- 12 Vir diegene wat produktief aan die vak tekskritiek wil deelneem, geld die volgende: "Die ständige erneuerte Erfahrung im Umgang mit der handschriftlichen Überlieferung ist die beste Lehrmeisterin der Textkritik".³⁴

(b) *Die teksgeskiedenis*

Die nuanseverskille tussen die Amerikaanse en Duitse groepering kom veral

uit in laasgenoemde se poging om weg te beweeg van Hort se model vir die rekonstruksie van die teksoorlewering.

Hulle onderskei 'n sogenaamde *Vroeë Teks* as die vorm waarin die teks teen die einde van die derde en begin van die vierde eeu oorgelewer is. In dié stadium is die teks op drie wyses oorgelewer; 'n *normale teks*, waarin die teks met gekontroleerde variasie oorgelewer is, 'n *vrye teks*, waarin ongekontroleerde oorlewering plaasgevind het, en 'n *vaste teks*, waarin die teks op besonder betroubare wyse oorgelewer is.

In die periode hierna ontstaan drie tekstipes, naamlik die Egipties/Alexandrynse, die Bisantynse en die D-teks (die ekwivalent van die Westerse teks). Die *Egipties/Alexandrynse teks* bestaan uit 'n vroeëre Alexandrynse en 'n latere Egiptiese teks. Die *D-teks* het nie in die Weste ontstaan nie en was ook nie geografies tot die gebied beperk nie. Die *Bisantynse of Koinetek*s is die produk van 'n latere doelbewuste hersieningsproses.³⁵

Op grond van hulle rekonstruksie van die teksgeskiedenis deel Aland en Aland die manuskripte van die Nuwe Testament in in vyf kategorieë ten opsigte van hulle waarde vir die herstel van die teks:

Kategorie 1	Manuskripte met 'n baie besondere kwaliteit.
Kategorie 2	Manuskripte met 'n besondere kwaliteit, maar wat byvoorbeeld deur die Bisantynse teks beïnvloed is.
Kategorie 3	Manuskripte wat 'n eie tekskarakter het.
Kategorie 4	Manuskripte van die D-teks.
Kategorie 5	Manuskripte van die Bisantynse teks. ³⁶

In 'n oorsig oor die Amerikaanse en Duitse modelle binne die gematigde eklektisisme onderskei Petzer drie verskille tussen die twee groeperings:

- 1 Die Duitse model se perspektief is gerig op die manuskripte voor die vierde eeu terwyl die Amerikaanse skool die teksgeskiedenis vanuit die vierde eeuse perspektief benader.
- 2 Die Duitse model dateer die teksfamilies later as die Amerikaanse model.
- 3 Die Duitse model is meer gekompliseerd as dié van die Amerikaners.

Bogenoemde verskille onderstreep Epp se kommer oor die stand van die huidige tekskritiese metodiek wanneer hy sê: "The major difficulty with an eclectic approach that specializes in external evidence emerges precisely at this

point, that is, with the uncertainty as to which historical-development scheme to adopt as normative".³⁸

Tog is dit uit die samewerking tussen die twee groepe met die samestelling van die UBS³-teks en die NA²⁶-teks duidelik dat hulle steeds sonder veel probleme metodologies onder een vaandel gegroep kan word, aangesien die ooreenkomste beslis groter as die verskille is.

2.3 Statistiese metodes

Talle pogings is al met die jare aangewend om met behulp van statistieke die beste teks daar te stel. So het *Dom Henri Quentin* byvoorbeeld manuskripte in groepe van drie (triads) ingedeel en dan telkens by wyse van eliminasië twee manuskripte uitgeskakel sodat die een wat oorbly die teks naaste aan die oorspronklike sou bevat. Sy werkswyse was egter te meganies en is mettertyd verwerp.³⁹

Ander pogings tot statistiese analises van variante lesings is geloods deur *Sir Walter W Greg*, *Archibald A Hill* en *Vinton A Dearing*. Ten opsigte van hulle baie meganiëse werkswyse haal Metzger egter hierdie raak opmerking van George Foot Moore aan: "The methodical elimination of the element of human intelligence can hardly be the ideal of science".⁴⁰

2.4 Konjekturale emendasie

'n Soort laaste uitweg om 'n tekskritiese probleem op te los word deur voorstanders van *konjekturale emendasie* of *konjekturaalkritici* voorgestaan.⁴¹

Metzger definieer hierdie praktyk soos volg: "If the only reading, or each of several variant readings, which the documents of a text supply is impossible or incomprehensible, the editor's only remaining resource is to conjecture what the original reading must have been".⁴²

Die gebruik van konjekturale emendasie word veral ondersteun deur radikale eklektici. So kry ons byvoorbeeld by Strugnell 'n "theoretical justification of the use of conjectural emendation in the NT, and a trumpet-call for a return to more frequent practice of the noble art".⁴³ Alhoewel Kilpatrick toegee dat ons nie met stelligheid kan verklaar dat die oorspronklike vorm van die teks wel bewaar gebly het iewers in ons beskikbare manuskripte nie, is hy tog versigtig oor die algemene toepassing van konjekturale emendasie en praat hy daarvan as "a dubious enterprise".⁴⁴

Vanuit die gematigde eklektici beperk Petzer die voorkoms van konjek-

tuur in die Nuwe Testament tot slegs een geval, naamlik Hd 16:12.⁴⁵ Metzger meen ook dat "... the necessity of resorting to emendation is reduced to the smallest dimensions"⁴⁶. Aland en Aland voel so sterk teen konjektur dat hulle selfs sê: "Die Lösung von Schwierigkeiten im Text durch eine Konjektur oder die Annahme von Glossen, Interpolationen usw. an Stellen, wo die Textüberlieferung keine Brüche aufweist, ist nicht gestattet, sie bedeutet eine *Kapitulation vor den Problemen* bzw. eine Vergewaltigung des Textes"⁴⁷ (my kursivering).

3 Slot

Waar bring 'n bespreking van die belangrikste huidige metoderigtings in die tekskritiek die ywerige voornemende tekskritikus, vertaler, eksegeet én prediker te staan?

Epp maak die stelling dat ons almal - behalwe wat hy die "genealogiste" noem - eintlik maar 'n eklektiese metode gebruik.⁴⁸ Die ideaal volgens Epp is om nie "*eclectic specialists*" of "*biased eclectics*" te wees wat of eksterne of interne getuienis oorbeklemtoon nie, maar eerder "*eclectic generalists*" of "*true eclectics*", "who in each case of textual variation try to employ the appropriate criteria without prejudice as to their relative weight or value"⁴⁹ (my kursivering).

In 'n poging om die tekskritiese metodologie op 'n bevatlike wyse aan te bied vir hanteerders van 'n teks wat nie spesialiste in die vakgebied Tekskritiek is nie en maklik ontmoedig word deur die oormag detail wat dikwels tekskritiese metodes kenmerk, het Petzer en Jordaan 'n handige stap-vir-stap werkswyse voorgestel. Hulle 10-punt-metode lyk kortliks soos volg:

Stap 1: Reduseer die variasie-eenhede wat ondersoek moet word, deur (1) die UBS^{3c}-teks te gebruik wat gerig is op lesings wat die vertaling raak;⁵⁰(2) slegs dié lesings met 'n {C} of {D} aanduiding te ondersoek, ten opsigte waarvan daar groot onsekerheid heers; (3) slegs dié variasie-eenhede te ondersoek waarin jy om 'n bepaalde rede geïnteresseerd is; en (4) slegs dié variasie-eenhede te ondersoek waaroor die wetenskaplike wêreld verskil.

Stap 2: Reduseer die variante lesings binne die gekose variasie-eenhede, deur (5) slegs dié variante lesings te ondersoek wat in Griekse manuskripte voorkom; en (6) die hoofprobleme op te los voordat aan detail aandag geskenk word.

Stap 3: Onderzoek die getuienis, deur (7) die eksterne getuienis na te gaan, met ander woorde (a) die ouderdom, (b) geografiese verspreiding, en (c) genealogiese verwantskap van die manuskripte waarin die lesings voorkom; (8) die intrinsieke getuienis na te gaan, met ander woorde (a) outeurstyl, en (b) konteks van die gedeelte; (9) die transkripsionele getuienis na te gaan, met ander woorde watter lesing verklaar die ontstaan van die ander lesings die beste. (10)⁵¹ Indien al bogenoemde stappe nog nie 'n duidelike antwoord opgelewer het nie, kan 'n paar kriteria meganies toegepas word, waaronder: (a) Kies die lesing van die oudste papiri of X en B (b) Kies die korter lesing (c) Kies die moeiliker lesing (d) Kies die mins harmoniërende lesing (e) Kies die nie-Attiese lesing.⁵²

So 'n stap-vir-stap metode mag te simplisties en moontlik te meganies lyk, en tog bied dit myns insiens werklik 'n uitstekende samevatting van die metodologiese neerslag wat die afgelope paar dekades uit die penne van die rigtinggewende tekskritici gekom het.

In 'n volgende deel wil ek dan poog om die riglyne wat veral in hulle stap 3 gelys word, te implementeer in ses variasie-eenhede wat elkeen 'n ander tipe tekskritiese probleem vertoon. Die gedagte is nie om 'n metode slaafs te volg of stappe op 'n meganiese wyse toe te pas nie. Nie elke kriterium sal in elke geval ewe veel gewig dra nie. Daar sal egter gepoog word om sonder vooroordele na elke stukkie getuienis te kyk voordat 'n finale besluit geneem word.

Notas

- 1 E J Epp, "The eclectic method in New Testament textual criticism: Solution or symptom?", *Harvard Theological Review* vol 69 (1976), 242.
- 2 J H Petzer, "Shifting sands: The changing paradigm in New Testament textual criticism" in J Mouton, A G van Aarde & W S Vorster (eds), *Paradigms and progress in theology*, Pretoria 1988, 394.
- 3 J H Petzer, "Nuwe-Testamentiese tekskritiek sedert 1881: 'n Kritiese evaluering van die belangrikste metoderichtings, met besondere verwysing na die laaste gedeelte van die twintigste eeu", D Litt- proefskrif, PU vir CHO 1987, 1-2.

- 4 Om van hierdie gedagterigting as 'n *metode* te praat, is nie werklik korrek nie. Dit is veel meer 'n gevolgtrekking uit 'n soort "teologies-historiese" werkwyse. Vir die sinvolle indeling daarvan binne die struktuur van die artikel sal daar egter met die term *meerderheids-teksmetodes* volstaan word.
- 5 J H Petzer, *Die teks van die Nuwe Testament: 'n Inleiding in die basiese aspekte van die teorie en praktyk van die tekskritiek van die Nuwe Testament*, (Hervormde Teologiese Studies Supplementum 2), Pretoria 1990, 153.
- 6 Vgl bv Mt 5:18.
- 7 Vgl Petzer, *a w*, 1990, 154-155 en J H Sturz, *The Byzantine text-type and New Testament textual criticism*, Nashville 1984.
- 8 Vgl Petzer, *a w*, 1990, 155-156.
- 9 Z C Hodges & A L Farstadt (eds), *The Greek New Testament according to the majority text*, Nashville 2 1982.
- 10 W N Pickering, *The identity of the New Testament text*, Nashville 2 1980.
- 11 Petzer, *a w*, 1990, 156.
- 12 B M Metzger, *The text of the New Testament: Its transmission, corruption, and restoration*, Oxford² 1968, 175 gebruik dit byvoorbeeld nog so.
- 13 Petzer, *a w*, 1990, 159. Vgl ook Epp, *a w*, 212.
- 14 Vgl Epp, *a w*, 244 en Petzer, *a w*, 1990, 159 vir hierdie benaminge.
- 15 G D Kilpatrick, "An eclectic study of the text of Acts", in J N Birdsall & R W Thomson (eds), *Biblical and Patristic studies in memory of Robert Pierce Casey*, Freiburg 1963, 76.
- 16 J K Elliott, "The original text of the Greek New Testament", *Fax Theologica* vol 8 (1988), 5.
- 17 J K Elliott, "Rational criticism and the text of the New Testament", *Theology* vol 75 (1972), 340.
- 18 Elliott, *a w*, 1972, 340. Vgl ook J K Elliott, "Keeping up with recent studies 15: New Testament textual criticism", *The Expository Times* vol 99 (1987), 43.
- 19 Petzer, *a w*, 1990, 160-161.
- 20 Elliott, *a w*, 1988, 19.
- 21 Vgl hiervoor veral Epp, *a w*, 254.

- 22 Metzger, *a w*, 178-179.
- 23 Metzger, *a w*, 207.
- 24 Metzger, *a w*, 207.
- 25 Metzger, *a w*, 209.
- 26 Metzger, *a w*, 209-211. Vgl ook Petzer, *a w*, 1990, 162-163.
- 27 Vgl Metzger, *a w*, 210.
- 28 Metzger, *a w*, 212.
- 29 Metzger, *a w*, 216.
- 30 Vgl Petzer, *a w*, 1990, 163.
- 31 Metzger, *a w*, 215.
- 32 K Aland and & B Aland, *Der Text des neuen Testaments. Einführung in die wissenschaftlichen Ausgaben sowie in Theorie und Praxis der modernen Textkritik*, Stuttgart 1982, 44. Dit is opvallend dat J H Roberts & I J du Plessis, "Nuwe-Testamentiese tekskritiek" in E H Scheffler e a, *Bybelkunde IIIB. Studiegids 1 vir BSB301-6*, Hersiene uitgawe, Pretoria 1985, 62 Aland sowel as Metzger, Epp en andere as *genealogiste* tipeer.
- 33 Vgl Petzer, *a w*, 1990, 166.
- 34 Aland & Aland, *a w*, 283.
- 35 Vgl Petzer, *a w*, 1990, 167.
- 36 Aland & Aland, *a w*, 167.
- 37 Petzer, *a w*, 1990, 169.
- 38 Epp, *a w*, 249.
- 39 Vgl Roberts & Du Plessis, *a w*, 63.
- 40 Metzger, *a w*, 169.
- 41 Vgl Roberts & Du Plessis, *a w*, 64.
- 42 Metzger, *a w*, 182.

- 43 J Strugnell, "A plea for conjectural emendation in the New Testament, with a coda on 1 Cor 4:6", *Catholic Biblical Quarterly* vol 36 (1974), 543.
- 44 G D Kilpatrick, "Conjectural emendation in the New Testament" in E J Epp & G D Fee (eds), *New Testament textual criticism: Its significance for exegesis: Essays in honour of Bruce M Metzger*, Oxford 1981, 351.
- 45 Petzer, *a w*, 1990, 226-227.
- 46 Metzger, *a w*, 185.
- 47 Aland & Aland, *a w*, 282.
- 48 Epp, *a w*, 215.
- 49 Epp, *a w*, 214.
- 50 Hier moet u onthou die skrywers wou vir die tekskrities oningeligte persoon 'n hulpmiddel daarstel. Vir die doel van die ernstige tekskritikus en eksegeet bly die gebruik van die NA²⁶-teks aan te beveel, veral aangesien die redaksie 'n groter aantal variante lesings beskikbaar stel en ook die variasies meer "ongesif" deurgee.
- 51 Die plasing van punt 10 lyk met die eerste oogopslag problematies, maar dit gaan hier bloot om 'n meganiese laaste uitweg.
- 52 J H Petzer & G J C Jordaan, "New Testament textual criticism for non-textual critics: A few suggestions", *In die Skriflig* vol 21 (1987), 43-46.